

На основу члана 44. Уредбе о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика („Службени гласник РС“, број 08/19), Комесаријат за избеглице и миграције сачињава

ИЗВЕШТАЈ

о резултатима јавне расправе у припреми

Стратегије за решавање питања избеглица и интерно расељених лица за период од 2024. – 2030. године

Комесаријат за избеглице и миграције Републике Србије је, уз подршку пројекта “Јачање капацитета и партнерстава за управљање миграцијама у Србији”, за који је средства обезбедила Влада Швајцарске, посредством Швајцарске агенције за развој и сарадњу (СДЦ), а који спроводи Међународна организација за миграције (ИОМ), отпочео израду Стратегије за решавање питања избеглица и ИРЛ за период од 2024. до 2030. године.

Водећи се начелима транспарентности, отворености и инклузивности процеса припреме прописа, као и одредбама Закона о планском систему („Службени гласник РС“, број 30/18) и Уредбе о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика („Службени гласник РС, број 08/19, у даљем тексту: Уредба о методологији управљања јавним политикама), Комесаријат за избеглице и миграције Републике Србије спровео је јавну расправу у припреми Стратегије за решавање питања избеглица и интерно расељених лица за период од 2024. – 2030. године.

У јавној расправи као метод коришћено је прикупљање писаних коментара.

У оквиру јавне расправе одржана су и два округла стола, у Новом Саду и у Београду.

Период прикупљања коментара: 19. фебруар 2024 – 10. март 2024. године

Начин позивања учесника: Јавни позив на веб страници Комесаријата за избеглице и миграције порталу е – консултације

Начин прикупљања коментара: Електронским путем, достављањем коментара на адресу olivera.vucic@kirs.gov.rs, као и редовном поштом

Број и назив подносилаца коментара: Током трајања јавне расправе пристигла су два дописа са сугестијама и појединачним предлозима и примедбама од следећих предлагача:

- А11-Иницијатива за економска и социјална права (у даљем тексту Иницијатива А11),
- Удружење грађана PRAXIS.

Статистика поднетих коментара:

Укупно поднето: 8 начелних и 9 у појединостима

Усвојено: 0

Делимично усвојено: 4

Није усвојено: 13

Сврха прикупљања питања: Разматрање и унапређење Стратегије за решавање питања избеглица и интерно расељених лица за период од 2024. – 2030. године.

Резултати прикупљених коментара: Коментари који су прихваћени су интегрисани у документ.

Табеларни извештај о спроведеном програму јавне расправе:

Назив документа јавне политике:	Стратегија за решавање питања избеглица и интерно расељених лица за период од 2024. – 2030. године
Надлежни предлагач:	Комесаријат за избеглице и миграције Републике Србије
Период спровођења јавне расправе:	19.02-10.03.2024.
Циљеви спровођења јавне расправе:	Разматрање и унапређење Стратегије за решавање питања избеглица и интерно расељених лица за период од 2024. – 2030. године
Да ли је у потпуности спроведен програм јавне расправе (ако није, навести разлоге):	Да
Методи спровођења јавне расправе:	Достављање писаних коментара и одржавање округлих столова
Циљане групе и друге заинтересоване стране које су учествовале у јавној расправи:	А11-Иницијатива за економска и социјална права Удружење грађана PRAXIS
Да ли је спровођење јавне расправе створило додатне буџетске трошкове (ако јесте, образложити):	Не
Информације о достављеним коментарима (навести колико је коментара примљено, колико је прихваћено, а колико није)	Примљено: 8 начелних и 9 коментара у појединостима Прихваћено: 0 Делимично усвојено: 4 Није прихваћено: 13

АНАЛИЗА ДОБИЈЕНИХ КОМЕНТАРА

A11-Иницијатива за економска и социјална права доставила је 4 начелна коментара са образложењем и препоруком

Коментар 1: Начелна примедба која гласи:

„Указати на преостале проблеме када је у питању благовремени упис у МКР одмах по рођењу.

У образложењу наведено је да у делу правног оквира који се односи на Закон о матичним књигама, као и у поднаслову који се односи на статусна питања и документацију, поред указивања на неспоран напредак у погледу омогућавања накнадног уписа у МКР, неопходно је указати и на то да и даље нису створени услови да се свако дете благовремено упише у МКР, одмах по рођењу. Наиме, због подзаконских аката, деца чије мајке не поседују личне карте, не могу да се упишу у МКР одмах по рођењу, и остају без одређеног имена, без извода из МКР, уверења о држављанству, пријаве пребивалишта, а услед тога, и без приступа здравственом осигурању и социјалној заштити, као и свим видовима подршке намењеним породицама са децом. Деца чије су мајке без докумената не могу да прибаве ове документе све док се не спроведу додатни поступци (одређивање личног имена, ако је дете рођено у здравственој установи, или накнадни упис у МКР или утврђивање времена и места рођења, ако дете није рођено у здравственој установи). Ови додатни поступци које је потребно спровести за децу чије су мајке без докумената трају најмање неколико месеци или дуже и нису усклађени са релевантним међународним стандардима и правом детета да буде уписано у МКР одмах по рођењу. Тако је УНИЦЕФ заузео став да члан 7. Конвенције о правима детета, који предвиђа да ће дете бити регистровано одмах након рођења, указује на хитност и обавезу да се осигура пријава рођења у разумно кратком периоду, који подразумева рок од неколико дана по рођењу, а не месеци. Имајући у виду да проблем непоседовања документа погађа скоро искључиво ромску популацију, а да су интерно расељени Роми додатно угрожени, превазилажење овог проблема и обезбеђивање благовременог уписа у МКР одмах по рођењу је посебно значајно за интерно расељена лица, посебно интерно расељене Роме и за обезбеђивање приступа правима одмах по рођењу. На проблем у вези са неблагоприятним уписивањем у МКР одмах по рођењу указују како извештаји домаћих невладиних организација, тако и извештаји и препоруке међународних организација и уговорних тела који надзиру примену уговора о људским правима.

Према томе, и поред несумњивог напретка у овој области, нарочито у погледу омогућавања накнадног уписа чињенице рођења, проблеми и даље постоје, посебно када је у питању благовремени упис у МКР деце чији су родитељи без идентификационих докумената – што је проблем који се нарочито често јавља међу интерно расељеним Ромима. Стога је значајно да се и у Стратегији укаже на постојање овог проблема и на потребу да се настави са иницијативама и напорима за његово потпуно превазилажење како би се најзад омогућило остваривање права сваког детета да буде уписано у МКР одмах по рођењу, без обзира на поседовање докумената или било који други статус родитеља. Ово је уједно услов и за приступ готово свим другим правима.

Препорука: неопходно је изменити релевантне подзаконске акте како би се обезбедило да свако дете може да буде уписано у МКР одмах по рођењу, без обзира на поседовање докумената или други статус родитеља.”

Изјашњење: У делу предлога стратегије под тачком 3.3 Опис постојећег стања: Интерно расељена лица, поднаслов 3.3.1 Ситуација и потребе у месту расељења -Документација и статусна питања, већ је указано на проблеме са којима се интерно расељена лица суочавају приликом уписа у МКР, као и на активности које надлежни органи Републике Србије у сарадњи са међународним партнерима предузимају у циљу решавања ових проблема. Оперативна група, која делује у оквиру трећег по реду Споразума о разумевању између Министарства државне управе и локалне самоуправе, Заштитника грађана и УНХЦР, закљученог у фебруару 2022. године је координациони механизам

више министарстава у чијем су делокуругу послови који се односе на матичне књиге, држављанство, лично име, укључујући и службу Заштитника грађана и представника међународне организације – УНХЦР, и она предлаже мере и активности за решавање питања која су предмет споразума и ради на решавању сваког појединачног случаја без обзира да ли је до сазнања дошла у оквиру рада органа из система јавне управе, од стране грађана, невладиних организација или на други начин. Поред тога, у мери 3.2 садржане су и активности кје се односе на обезбеђивање подршке у прибављању докумената неопходних за оставаривање права из социјелне заштите, како би они у потреби за таквом врстом подршке могли да је остваре. Препорука није специфична за циљне групе обухваћене овим стратешким документом и није предмет уређења ове стратегије. На основу наведеног, **нема основа да се предлог прихвати.**

Коментар 2: начелна примедба која гласи:

„У Предлогу стратегије који се односи на пријаву пребивалишта, оправдано се указује на велики значај који је имао усвајање Закона о пребивалишту и боравишту грађана, посебно одредбе која предвиђа могућност утврђивања пребивалишта на адреси центра за социјални рад за особе које не могу на други начин да пријаве пребивалиште. Ово је важна опција која је многим интерно расељеним Ромима омогућила да по први пут пријаве пребивалиште и добију личну карту. Нажалост, поступци утврђивања пребивалишта и даље су оптерећени бројним тешкоћама и многа лица, пре свега интерно расељени и Роми из неформалних насеља, и даље се суочавају су тешкоћама приликом покушаја да пријаве или промене пребивалиште.

Један од проблема је произвољно и незаконито одбијање центара за социјални рад да дају сагласност за утврђивање пребивалишта на адреси центра за социјални рад. Уколико центри за социјални рад одбију да се сагласе са пријавом пребивалишта на адреси центра, то за последицу има одбијање захтева за пријаву пребивалишта, а неретко и одбијање накнадно поднете жалбе. О једним од таквих поступака имао је прилику да се изјасни и Уставни суд и закључио да је произвољно одбијање захтева за пријаву пребивалишта услед одбијања центра за социјални рад да се сагласи са пријавом подносиоца на адреси центра. Указано је и на то да правни оквир не предвиђа могућност центара за социјални рад да одбију да дају сагласност за пријаву пребивалишта на адреси центра. Међутим, као и у поменутом поступку у коме је утврђена повреда права и усвојена уставна жалба, у пракси се тражи сагласност центра за социјални рад, а ако се центар не сагласи са пријавом пребивалишта на адреси тог органа - захтеви за пријаву пребивалишта бивају одбијени. Ово знатно отежава и пролонгира пријаву пребивалишта за угрожене грађане које не могу на други начин да пријаве пребивалиште.

Такође, особе које имају пријављено пребивалиште у месту које су напустиле пре више година – неретко пре више деценија – а које не могу на други начин да пријаве пребивалиште у месту у коме стварно живе, ускраћује се пријава пребивалишта на адреси ЦСР, уз образложење да је та опција намењена особама које уопште немају пријављено пребивалиште. Интерно расељени Роми са Косова су нарочито изложени овом проблему. Ако живе у неформалном насељу, у коме је немогуће пријавити пребивалиште, они не могу да промене пребивалиште, тј. не могу да пријаве пребивалиште у месту у коме заиста живе. Ово даље утиче на приступ другим правима од којих зависи локална интеграција у срединама у којима су расељени. Интерно расељена лица би могла да приступе одређеним правима и услугама, попут оних из области социјалне и здравствене заштите, и по месту боравишта. Међутим, не треба изгубити из вида то да је за пријаву боравишта неопходан доказ о правном основу становања. Пријаве боравишта није могућа у неформалним насељима, нити је могуће утврђивање боравишта на адреси сталног становања или центра за социјални рад, по аналогији са утврђивањем пребивалишта за особе које не могу на други начин пријаве пребивалиште.

Важно је истаћи да је УН Комитет за економска, социјална и културна права упутио препоруку Србији да се прошири примена Закона о пребивалишту и боравишту грађана тако да обухвати и интерно расељена лица која живе у неформалним насељима и која имају пријављено пребивалиште на Косову, како би им се омогућило да и пријаве пребивалиште на адреси центра за социјални рад.

Од изузетне је важности да се ова препорука нађе и у Стратегији, посебно имајући у виду да проблеми у поступцима пријаве пребивалишта погађају најугроженија интерно расељена лица, као и да без пријаве пребивалишта или макар боравишта у месту становања, нема приступа ни другим правима, попут права на здравствено осигурање или социјалну заштиту.

Препорука: неопходно је обезбедити ефикасно спровођење поступака утврђивања пребивалишта на адреси центра за социјални рад. Интерно расељеним лицима која и даље имају пријављено пребивалиште на Косову, у месту у коме одавно не живе и у које не намеравају да се врате, потребно је омогућити пријаву пребивалишта у месту у коме заиста живе, укључујући омогућавањем утврђивања пребивалишта на адреси центра за социјални рад.”

Изјашњење: Проблеми са којима се сусрећу интерно расељена лица су описани у поглављу 3.3.1 Предлога стратегије и између осталог већ описују проблеме које интерно расељена лица имају у процесу прибављања документације. На основу наведеног може се закључити да је наведена проблематика већ укључена у опис стања који даје Предлог стратегије. У вези са коментаром да грађани који желе да пријаве пребивалиште и први пут добију личну карту упућују у полицијске станице у месту рођења, иако тамо не живе годинама или деценијама, Министарство унутрашњих послова истиче да се у претходном периоду грађани нису обраћали Министарству, Управи за управне послове у вези са наведеним проблемом. Напомињу да је управна линија рада свих организационих јединица упозната са обавезом поступања у складу са Законом о општем управном поступку (да сваки захтев мора да се прими, спровођењем поступка, доношењем одлуке у писаној форми на коју странка има право жалбе), као и обавезом да поступају у складу са Законом о пребивалишту и боравишту грађана (утврђивање пребивалишта решењем када грађани немају доказ о правном основу коришћења стамбене јединице у којој живе, међу којима је и утврђивање пребивалишта на адреси центра за социјални рад на чијој територији се налазе). Поред наведеног мерама 3.1 и 3.5 у оквиру Посебног циља 3, предвиђено је успостављање механизма за праћење потреба ИРЛ, а посебно специфичних за ИРЛ Роме, што укључује и праћење проблема у вези са пријавом пребивалишта и боравишта, на основу чега се могу предлагати корективне мере. У припреми акционог плана за спровођење стратегије, у оквиру наведених мера, биће предвиђене одговарајуће активности за њихово спровођење, укључујући и у наведеној области. У текст Предлога стратегије додат је нови текст како би се додатно појасниле области које се прате. Сходно наведеном, **коментар је делимично уважен.**

Коментар 3: начелна примедба која гласи:

„У поднасловима у којима се описују стамбене потребе избеглица и интерно расељених лица предлагемо да се укаже на проблем наплаћивања пореза на имовину, који су дужни да плаћају и закупци социјалних станова, избеглице и интерно расељена лица, ако имају уговор о закупу дужи од годину дана.

Образложење: Положај избеглица, интерно расељених лица и корисника социјалних станова додатно отежава обавеза плаћања пореза на имовину који су од 2014. године и измена Закона о порезима на имовину дужни да плаћају и закупци социјалних станова, избеглице и интерно расељена лица ако имају уговор о закупу дужи од годину дана. Дакле, реч је о порезу који су приморани да плаћају грађани који су већ посебно социјално и стамбено угрожени и који су управо из тог разлога и остварили право на закуп предметних станова.

Такво решење у супротности је са обавезама које држава има према чл. 11 Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима, који предвиђа да становање мора бити приуштиво.

Овим проблемом бавила се и Специјална извештејка УН за право на адекватно становање и препоручила Републици Србији да укине тај порез за поменуте категорије грађана, како би се спречило да угрожени грађани постану бескућници услед дугова које имају у вези са становањем.

Избеглице се суочавају с додатним проблемом, због неповољнијег третмана приликом утврђивања износа овог пореза. Пореска олакшица у виду умањења пореза до 50% – такозвани „порески кредит“, који се одобрава сваком пореском обвезнику за објекат у коме станује, избеглицама није доступан. Ово због тога што према обавезујућем мишљењу Министарства финансија, морају да имају пријаву пребивалишта у стану у коме живе како би остварили право на пореску олакшицу. Осим пријаве пребивалишта, не прихвата се ниједно друго доказно средство, за потребе остваривања права на порески кредит. Међутим, многе избеглице немају пребивалиште у Републици Србији, већ само боравиште. Због тога избеглице, не само да морају да плаћају порез на имовину на стан који су добили у закуп, него је износ пореза који морају да плате двоструко већи него износ који плаћају остали грађани Србије, који имају пријаву пребивалишта. Према устаљеној пракси Европског суда за људска права, овакав неповољнији порески третман избеглица и ускраћивање пореске олакшице које припадају свим осталим грађанима Србије, који за разлику од избеглица, имају пријављено пребивалиште, представља дискриминацију.

Препорука: Неопходно је укинути порез на закуп станова намењених становању избеглица и ИРЛ. У међувремену, пореска олакшица, односно „порески кредит“ морала би да буде доступна и избеглицама које живе у стану за који је предвиђена обавеза плаћања пореза, и без прилагања пријаве пребивалишта, будући да као избегла лица не могу да пријаве пребивалиште, него само боравиште у Републици Србији.”

Изјашњење: Полазећи од чињенице да су избеглице и интерно расељена лица категорије које су морала под присилом да напусте своја пребивалишта, они своја права остварују у месту привременог боравишта. Сходно томе, своја права на пореске олакшице би такође требало да остварују у месту боравишта. Мере 2.4 и 3.1 наведене у Предлогу стратегије управо предвиђају континуирано праћење проблема и препрека у остваривању права избеглица и интерно расељених лица, нарочито социјалних, економских и културних. Налази и информације ће се користити за заступање и покретање иницијатива за решавање преосталих проблема. На основу наведеног сматрамо да је створен стратешки основ за спровођење активности које ће додатно дефинисати проблем и бити основа за покретање иницијатива, те ће препорука бити на адекватан начин укључена у активности за спровођење стратегије, а да је наведена препорука **већ садржана у мерама 2.4 и 3.1.**

Коментар 4: начелна примедба која гласи:

„Приликом описа решавања стамбених питања потребно је указати на то да постојећа стамбена решења често нису прилагођена потребама најрањивијих интерно расељених Рома, као и да обезбеђивање стамбених решења није праћено адекватним мерама подршке подесним да обезбеде и социјално укључивање и одрживост стамбених решења.

Образложење: Када су у питању стамбене потребе интерно расељених, проблем представља неприлагођеност постојећих стамбених решења најугроженијим интерно расељеним лицима, превасходно интерно расељених Рома. Тако стамбена решења која се односе на доделу грађевинског материјала ради завршетка објекта чија градња је започета, подразумева регулисане имовинскоправне односе и право својине над земљиштем на ком се граде објекти, а то су услови које најугроженији интерно расељени Роми не могу да испуне. Поред тога, приликом пружања подршке у циљу решавања стамбених потреба интерно расељених лица, не води се довољно рачуна о сврси и начелима социјалног укључивања, што негативно утиче на одрживост понуђених решења, посебно у условима када се интерно расељеним Ромима обезбеђује стамбено збрињавање у виду куповине сеоских домаћинстава. Наиме, пракса је показала да ови програми стамбеног збрињавања интерно расељених Рома често не прате додатни програми подршке за социјално укључивање, што

доводи до немогућности одрживог останка у овим срединама и повратка ових, најугроженијих интерно расељених Рома у неформална насеља у великим урбаним срединама, у којима могу да обезбеде егзистенцију обављањем послова у неформалној економији.

Препорука: Приликом предвиђања решења за стамбене потребе ИРЛ, потребно је у већој мери узети у обзир потребе најугроженијих интерно расељених Рома. Програми стамбеног збрињавања треба да буду праћени ојачаним мерама социјалне подршке како би се поред обезбеђивања стамбених решења обезбедило и социјално укључивање, а тиме и одрживост стамбених решења.”

Изјашњење: Мера 3.2 најдиректније предвиђа мере наведене у коментару попут активних мера запошљавања, програме доховдовних активности, подршку у остваривању права из области социјалне заштите, а мером 3.5 предвиђено је посебно укључивање ИРЛ Рома у све програме и мере намењене унапређењу положаја Рома уопште, посебно у укључивању у образовни систем и приступу здравственим услугама. Сходно наведеном, сматрамо да је предложено већ саставни део Предлога стратегије, **те нема основа да се предлог прихвати.**

Невладина организација ПРАКСИС доставила је 4 начелна коментара и 9 у појединостима.

Коментар 1: начелна примедба која гласи:

„Упис у матичне књиге одмах по рођењу

У Предлогу стратегије у делу 2.2. Национални плански и правни оквир, на стр. 9, наводи се да Закон о матичним књигама омогућава упис чињенице рођења “без обзира да ли се ради о детету чији су родитељи познати, детету чији су родитељи непознати, детету без родитељског старања или усвојеном детету.”

Закон о матичним књигама није обезбедио остваривања права на благовремени упис у матичну књигу рођених. Конвенција о правима детета (чл. 7), Међународни пакт о грађанским и политичким правима (чл. 24, ст. 2), Устав Републике Србије (чл. 64) и Породични закон (чл. 13) на недвосмислен начин прописују да свако дете има право на упис у матичне књиге и на лично име, да се право на упис у матичну књигу рођених и на лично име стиче рођењем, као и да упис мора бити извршен одмах након рођења. Тумачење правног стандарда „одмах по рођењу“ дао је Уницеф, истакавши да се тим термином „подразумева одређени рок од неколико дана, а не месеци.”

Упркос томе, у Србији се рађају деца која не могу да се упишу у МКР одмах по рођењу. Благовремени упис у МКР изостаје у ситуацијама када мајке новорођене деце не поседују личне документе. По правилу су у питању припаднице ромске националне мањине и особе расељене са Косова или њихових потомци. Удружење грађана PRAXIS се континуирано сусреће са случајевима деце која нису могла да се упишу у МКР одмах након рођења.

Разлог за неуписивање налази се у подзаконским актима који регулишу поступак пријаве рођења и упис у МКР. Тако је чл. 5. Правилника о поступку издавања пријаве рођења детета и обрасцу пријаве рођења детета у здравственој установи и тачком 10., ст. 2 и т. 24. ст. 1. и 2. Упутства о вођењу матичних књига и обрасцима матичних књига прописано да се подаци о родитељима у матичну књигу рођених уписују на основу њихових извода из матичних књига и личних карата. Руководећи се тим подзаконским актима, а не ратификованим међународним конвенцијама и домаћим прописима више правне снаге, матичне службе одбијају да децу чије мајке немају личне документе након рођења упишу у МКР.

Да би се ова деца уписала у МКР, неопходно је да се воде посебни поступци, који у најбољем случају трају неколико месеци, док често могу трајати и више од годину дана, а понекад и више година. За то време, деца остају неуписана у МКР, а самим тим и без приступа великом броју права, укључујући и права на здравствену и социјалну заштиту. Неке особе навршавале су и пунолетство без уписа у МКР, јер нису до тада покренуле одговарајући поступак.

Да је овакво стање неприхватљиво, већ годинама указују многобројна међународна тела кроз своје извештаје и препоруке упућене Србији, у којима се наводи да је неопходно да се омогући упис у МКР сваког детета одмах по рођењу, без обзира на то да ли родитељи поседују личне документе.

Стога је неопходно изменити подзаконске акте који онемогућавају упис у матичну књигу рођених деце чији родитељи не поседују извод из матичне књиге рођених и личну карту, и на тај начин омогућити упис у МКР сваком детету одмах након рођења. Такође, Закон о матичним књигама потребно је допунити одредбама које ће на изричит начин гарантовати право сваког детета на упис у МКР одмах након рођења и обезбедити реализацију тог права.”

Изјашњење: Коментар и препорука нису специфична за циљне групе обухваћене овим стратешким документом већ за шири круг корисника, а материја није предмет уређења ове стратегије. На основу наведеног, **нема основа да се предлог прихвати.**

Коментар 2: начелна примедба која гласи:

„Накнадни упис у матичну књигу рођених, обнова уписа и поступак за утврђивање времена и места рођења

У Предлогу стратегије, у делу: 3.3.1. Ситуација и потреба у месту расељења; Документација и статусна питања на стр. 26, наводи се да се Законом о матичним књигама омогућава “накнадни упис чињенице рођења и смрти у матичне књиге, као и обнова уписа чињенице рођења, закључења брака и смрти које су биле уписане у уништене или нестале матичне књиге. Лица која подносе захтеве за обнову уписа у матичну књигу прилажу потребне јавне исправе (извод из матичне књиге рођених, извод из матичне књиге венчаних, извод из матичне књиге умрлих или друге исправе које доказују одређену чињеницу која се уписује у матичну књигу). У случају да лице које захтева обнову уписа није у могућности да приложи доказе да је било уписано у одређену матичну књигу, а орган управе не може те податке да прибави по службеној дужности према прописима који уређују област матичних књига, странка се упућује да право оствари у судском поступку.

Законом о ванпарничном поступку прописан је и поступак утврђивања времена и места рођења лица која нису уписана у матичне књиге, поступак је хитан и ослобођен плаћања такси. Тиме се допринело решавању проблема лица која нису уписана у матичну књигу рођених и немају документа.”

Успостављање поступка за утврђивање времена и места рођења несумњиво је имало огроман значај за смањење броја особа које нису уписане у матичне књиге. Овим поступком користиле су се како особе које никада нису биле уписане у МКР, тако и грађани који су били уписани у матичне књиге које су уништене или нестале. Међутим, Врховни касациони суд (ВКС) је 2020. године донео Закључак који умногоме отежава спровођење овог поступка, а у неким случајевима и у потпуности искључује могућност његовог вођења.

Овим закључком суд је заузео став да ванпарнични поступци за утврђивање времена и места рођења могу да се спроведе тек ако је претходно неуспешно вођен управни поступак накнадног уписа у МКР. Поред тога, ВКС у Закључку наводи да лице које је било уписано у матичну књигу рођених, али су те књиге уништене, не може да покрене поступак утврђивања времена и места рођења, као и да то не могу учинити ни „лица која су уписана у матичне књиге рођених тзв. Р. Косово“.

Овакви ставови ВКС не само да безразложно отежавају или ускраћују грађанима приступ суду, него су у супротности са важећим прописима и Уставом Србије.

Инсистирањем на томе да се воде управни поступци и у случајевима када је очигледно да странке немају изгледе на успех у тим поступцима, беспотребно се продужава период у коме грађани остају без уписа у МКР, странке се излажу узалудним трошковима, а повећава се и ризик да ће, обесхрабрани неуспехом у управном поступку, одустати од покретања судског поступка и остати неуписани у МКР. С друге стране, и органи управе се беспотребно оптерећују вођењем несврхисходних поступака.

Став суда да особе које су биле уписане у МКР, али су те књиге нестале или уништене, не могу да траже од суда да утврди време и место рођења, у супротности је са одредбама прописа који уређује вођење матичних књига, а интерно расељена лица која не поседују доказе за обнову уписа у управном поступку оставља без изгледа да се поново упишу у МКР, а самим тим и без икаквих права.

Став ВКС да особе које су уписане „у матичне књиге рођених тзв. Р. Косово“ не могу да траже од суда да утврди време и место рођења, у супротности је са Уставом Републике Србије и Законом о територијалној организацији Републике Србије. Наиме, Србија не признаје независно Косово, па самим тим ни тамошње матичне евиденције, и документи издати на основу њих у Србији немају правно дејство – они су са становишта правног поретка Србије непостојећи. Тако ни околност да је неко уписан у косовске матичне књиге не може да има било какав утицај на право тог грађанина да се упише у матичну књигу рођених Републике Србије и да у том циљу покрене и води поступак пред судом. Praxisovo искуство показује да се у тој ситуацији најчешће налазе Ромкиње које су рођене након 1999. на Косову, а у последњих неколико година су ступиле у ванбрачне заједнице, преселиле су се и засновале породична домаћинства на подручју Србије ван Косова. Пошто на основу косовских докумената у Србији не могу да остваре ниједно право, оне ни своју новорођену децу не могу да упишу у МКР, тако да се број правно невидљивих лица повећава.

У Предлогу стратегије, у делу: 3.3.1. Ситуација и потреба у месту расељења; Документација и статусна питања на стр. 27, наводи се да је “проблем правно невидљивих лица скоро у потпуности решен”, затим, “да се данас случајеви да неко лице није уписано у матичну књигу рођених јављају као изузетак,” те да “према последњем истраживању (истраживање УНХЦР из новембра 2020. године) процена је да 253 особе нису уписане у матичну књигу рођених.”

Број правно невиђивих лица се последњих година без икакве сумње умногоме смањило, међутим, навод да је овај проблем скоро у потпуности решен не може се окарактерисати као тачан. С обзиром на то да је удео правно невидљивих особа у општем становништву пропорционално мали, али и због околности да оне по правилу живе на маргинама друштва, у неформалним ромским насељима или изолованим домаћинствима, па је услед тога тешко доћи до њих - истраживања чији је циљ да утврде њихов број показала су се као недовољно поуздана.

Praxisu су се само током 2021. године за помоћ обратиле 162 особе које нису уписане у МКР, а 2022. године њих 152. Током 2023. године, Praxis је у општинама за које се претпоставља да у њима живи највише особа у ризику од апатридије спровео мапирање, током којег је су евидентирани 383 особе које нису уписане у МКР. Ради се о конкретним особама, а не о подацима који су добијени на основу истраживачког узорка и екстраполације података. Имајући ово у виду, као и чињеницу да мапирање није спроведено на територији целе државе, али и веома вероватну околност да и у општинама у којима је спроведено мапирање постоје и друга неуписана лица до којих анкетари нису успели да дођу, са сигурношћу се може констатовати да на територији Србије живи већи број правно невидљивих лица од наведеног.

Подаци које објављују државни органи такође оповргавају навод да се случајеви да неко лице није уписано у матичну књигу рођених јављају као изузетак. Тако се у извештају спровођењу Ревидираног акционог плана за Поглавље 23 наводи да је „у управном поступку накнадног уписа чињенице рођења у 2021. години 316 лица је остварило право на упис у матичну књигу рођених. Лица која чињеницу рођења нису могла доказати у управном поступку, право на упис у матичну књигу рођених остварила су у поступку утврђивања времена и места рођења у складу са Законом о ванпарничном поступку, тако је према подацима Министарства правде у 2021. години донето 221 судско решење на основу ког се уписује чињеница рођења у матичну књигу рођених. Током 2022 године се број поступака повећао, тако да се те године 772 лица уписало у МКР на основу спроведеног управног поступка, а 348 на основу спроведеног судског поступка за утврђивање

времена и места рођења. Дакле, према подацима надлежних органа, само током 2022. и 2023. године у МКР се уписало укупно 1657 особа које до тада нису биле уписане.

Осим ових забрињавајућих података, чињеница да се и даље рађају деца која не могу да се упишу у МКР одмах након рођења, као и околност да међу повратницима из иностранства има много особа које нису уписане у МКР у Србији, односно да са подручја Косова мигрирају особе које не могу да се упишу у МКР – указују на то да проблем правно неводљивих лица није близу решења.”

Изјашњење: У делу предлога стратегије под тачком 3.3 Опис постојећег стања: Интерно расељена лица, поднаслов 3.3.1 Ситуација и потребе у месту расељења -Документација и статусна питања, већ је указано на проблеме са којима се интерно расељена лица суочавају приликом уписа у МКР, као и на активности које надлежни органи Републике Србије у сарадњи са међународним партнерима предузимају у циљу решавања ових проблема. Оперативна група, која делује у оквиру трећег по реду Споразума о разумевању између Министарства државне управе и локалне самоуправе, Заштитника грађана и УНХЦР, закљученог у фебруару 2022. године је координациони механизам више министарстава у чијем су делокругу послови који се односе на матичне књиге, држављанство, лично име, укључујући и службу Заштитника грађана и представника међународне организације – УНХЦР, и она предлаже мере и активности за решавање питања која су предмет споразума и ради на решавању сваког појединачног случаја без обзира да ли је до сазнања дошла у оквиру рада органа из система јавне управе, од стране грађана, невладиних организација или на други начин. Поред тога, у мери 3.2 садржане су и активности кје се односе на обезбеђивање подршке у прибављању докумената неопходних за оставаривање права из социјелне заштите, како би они у потреби за таквом врстом подршке могли да је остваре. Препорука се односи на материју која није предмет уређења ове стратегије. На основу наведеног, **нема основа да се предлог прихвати.**

Коментар 3: начелна примедба која гласи:

„Пријава пребивалишта

У Предлогу стратегије, у делу: 2.2. Национални плански и правни оквир, на стр. 9, наводи се: Чланом 11. став 2 Закон о пребивалишту и боравишту грађана, предвиђено је да се у случају непостојања правног основа за пријаву пребивалишта решењем надлежног органа утврђује пребивалиште на адреси сталног становања, ако су испуњени други прописани услови, затим на адреси родитеља, супружника, односно ванбрачног партнера или пак на адреси центра за социјални рад. (...) Од тренутка када су се стекли услови за утврђивање пребивалишта на адреси ЦСР, показало се да је практични значај те одредбе веома велики, нарочито за интерно расељена лица (у највећем броју Роме) из неформалних насеља којима је по први пут омогућено да пријаве пребивалиште и прибаве личну карту.

Безмало иста формулација понавља се у делу: 3.3.1. Ситуација и потреба у месту расељења; Документација и статусна питања на стр. 28.

Поменуте одредбе Закона о пребивалишту и боравишту грађана уистину имају велики значај и омогућиле су великом броју грађана, превасходно становницима неформалних насеља и власницима нелегалних стамбених објеката – а то су по правилу припадници ромске националне мањине и претежно расељена лица са Косова - да први пут пријаве пребивалиште, прибаве личну карту и остваре оправа за чију реализацију је неопходно поседовање идентификационог документа.

Нажалост, велики број грађана и даље не успева да пријави пребивалиште у месту у коме живи. И овде је превасходно реч о Ромима који су расељени са Косова.

Тако се особама које негде већ имају пријављено пребивалиште ускраћује могућност пријаве на адреси ЦСР, без обзира на то што већ годинама или деценијама не живе у месту где су пријављене, што су изгубиле сваку везу са тим местом и што не намеравају да се тамо икада врате – па самим тим то место више не представља њихово стварно пребивалиште. Ови грађани би углавном могли да

изваде личну карту у полицијским управама према месту пребивалишта (односно у тзв. измештеним полицијским управама са АП КиМ), али многа права не би могли да остваре у месту где живе, јер се реализација права најчешће везује за место пребивалишта. Регистрована интерно расељена лица могла би права да остваре и у месту боравишта, али већина Рома који су били принуђени да напусти Косово нису регистровани као интерно расељена лица, нити имају пријављено боравиште.

У још тежем положају су особе које немају нигде пријављено пребивалиште, али им се такође ускраћује могућност пријаве пребивалишта на адреси ЦСР. Најчешћи разлог је то што центри за социјални рад одбијају да овере образац пријаве пребивалишта на њиховој адреси, иако су дужни да то учине. Због изостанка овере ЦСР-а (или, како се то често наводи у одлукама: недавања „сагласности“ за пријаву на адреси ЦСР), МУП потом доноси решења којима се одбијају захтеви за пријаву пребивалишта. Наиме, Упутством за поступање Министарства рада, запошљавања и социјалне политике центрима за социјални рад и установама социјалне заштите за смештај корисника одређено је да након што образац пријаве буде примљен у установи или центру за социјални рад, овлашћено службено лице у том органу без одлагања тај образац оверава својим потписом и печатом и враћа органу МУП-а код кога се води поступак, али већи број центара не поступа на описани начин због чега грађани остају без пријављеног пребивалишта и без могућности да прибаве личну карту и остваре друга права.

У поступцима за пријаву пребивалишта нису ретка ни друга незаконита поступања, попут упућивања странака да захтев поднесу у месту рођења (најчешће су то измештене полицијске управе са Косова), без обзира на то што тамо не живе годинама и што немају непокретност на чијој адреси би се пријавили, па тако не би ни могла да име се одобри пријава пребивалишта.”

Изјашњење: Проблеми са којима се сусрећу интерно расељена лица су описани у поглављу 3.3.1 Предлога стратегије и између осталог већ описују проблеме које интерно расељена лица имају у процесу прибављања личних докуманата. Такође су наведене и мере које се већ предузимају у циљу решавања ових проблема, те је у мерама 3.1 и 3.2 педвиђено праћење остваривања права интерно расељених лица. На основу наведеног може се закључити да је наведена проблематика већ укључена у опис стања који даје Предлог стратегије, те **нема основа да се комнатар прихвати.**

Коментар 4: начелна примедба која гласи:

„Бесплатна правна помоћ

У Предлогу стратегије, у делу: 2.2. Национални плански и правни оквир, на стр. 10, наводи се да Закон о бесплатној правној помоћи уређује бесплатну правну помоћ грађанима као њеним корисницима и предвиђа начине њеног остваривања и пружања, а примењује се како на кориснике бесплатне правне помоћи који право на бесплатну правну помоћ нису остварили према другим законима, тако и на кориснике који имају право на бесплатну правну помоћ према другом закону или потврђеном међународном уговору, ако је реч, између осталог, о страним држављанима и лицима без држављанства (укључујући и избеглице) и интерно расељеним лицима.“

Потом се у делу: 3.3.1. Ситуација и потреба у месту расељења; Социјална заштита, на стр. 29, наводи: „усвајањем Закона о бесплатној правној помоћи и увођењем система бесплатне правне помоћи обезбеђен је виши степен правне сигурности и олакшан приступ личним документима преко процедура прописаних Законом о ванпарничном поступку, које треба да елиминишу „правно невидљива лица“ уписом у матичне књиге и обезбеђивањем личних докумената. Наведене услуге ће се и даље пружати поред наведеног и кроз пројекте бесплатне правне помоћи организација цивилног друштва.“

Као што је наведено, Закон о бесплатној правној помоћи међу кориснике који не морају да испуне опште услове који се односе на њихов материјални положај свстава, поред осталих, и интерно расељена лица и особе за које треба да се спроведе ванпарнични поступак за утврђивања времена и

места рођења. Упркос томе, Праxis-ова искуства показују да ова лица готово никад не успеју да самостално остваре право на бесплатну правну помоћ.

Наиме, пошто је Закон о бесплатној правној помоћи у потпуности ускратио могућност удружењима грађана да пружају бесплатну правну помоћ у судским поступцима, Праxis је лица у ризику од апатридије за које је потребно да се спроведе судски поступак за утврђивање времена и места рођења од почетка примене Закона упућивао да се за помоћ обратe општинским и градским службама за бесплатну правну помоћ.

Међутим, готово ни у једном случају они нису успели самостално да остваре ово право, а њихови захтеви су усмено (без доношења решења) одбијани или им је тражено да доставе документе које не поседују и/или које би орган требало да прибави по службеној дужности. Тек када би се Праxis укључио у поступак, органи су одобравали пружање правне помоћи, мада је било случајева кад ни то није помогло.

Грађани којима је потребна бесплатна правна помоћ у другим поступцима који за циљ имају упис у матичне књиге, стицање држављанства и пријаву пребивалишта морају да испуне услове који се односе на њихов материјални положај. Међутим, за особе које не поседују личне документе најчешће није могуће прибавити доказе о њиховом материјалном статусу, па је и могућност добијања бесплатне правне помоћи у службама доведена у питање. Закон прописује и то да лица без држављанства имају право на бесплатну правну помоћ, али у Србији не постоји процедура за утврђивање статуса апатрида, тако да лица без држављанства не могу да докажу свој статус и добију бесплатну правну помоћ.

У неким јединицама локалне самоуправе уопште не постоји могућност да се добије бесплатна правна помоћ, јер још увек није организовано пружање ове помоћи. У неким општинама је пружање помоћи обустављено (нпр. због престанка рада службеника који пружа помоћ) или је помоћ доступна тек спорадично.

Посебан проблем је то што почетак примене Закона није пратила одговарајућа кампања, тако да интерно расељеним лицима и особама у ризику од апатридије по правилу није познато да имају право на бесплатну правну помоћ, нити где и како могу да га остваре.”

Изјашњење: Препознајући проблеме у остваривању бесплатне правне помоћи и њене важности за остваривање права интерно расељених лица, у делу Предлога стратегије **Преостале потребе**, препозната је потреба обезбеђивања бесплатне правне помоћи и најављен наставак пројекта бесплатне правне помоћи финансираног из ИПА фондова. Такође је један од показатеља исхода Посебног циља 3 дефинисан као Број ИРЛ корисника бесплатне правне помоћи. На основу наведеног, **нема основа да се предлог прихвати.**

Коментар 5: примедба у појединости која гласи:

У делу: 2.2. Национални плански и правни оквир, на стр. 9, у пасусу у коме се говори о Закону о матичним књигама, текст је потребно допунити:

„Ипак, још увек није обезбеђена реализација права на упис у матичну књигу рођених одмах по рођењу деце чији родитељи не поседују личне документе, па је потребно извршити измене и допуне прописа који уређују упис у матичну књигу рођених.“

Изјашњење: У Републици Србији су створени сви предуслови да свако дете одмах након рођења буде уписано у матичну књигу рођених, уз истовремено спровођење стандарда идентификације родитеља, првенствено мајке, посебно водећи рачуна да се у поступцима у којима се одлучује о правима деце обезбеди механизам заштите у циљу спречавања сваке могуће врсте злоупотребе (нпр. трговине децом и људима). На овај начин Република Србија уважава и спроводи обавезе које је преузела у складу са Конвенцијом Савета Европе о борби против трговине људима.

На ово је указао и Уставни суд Републике Србије који је Закључком број: УО-190/2018 од 23.9.2019. године, одбацио иницијативу за покретање поступка за оцену уставности, законитости и сагласности са потврђеним међународним уговорима одредаба Правилника у поступку издавања пријаве рођења детета и обрасцу пријаве рођења детета у здравственој установи (члан 5.) и Упутства о вођењу матичних књига и обрасцима матичних књига (тач. 10. став 2. и 24. ст. 1 и 2). На основу наведеног, **нема основа да се предлог прихвати.**

Коментар 6: примедба у појединости која гласи:

У делу: 2.2. Национални плански и правни оквир, на стр. 9, у пасусу у коме се говори о Закону о пребивалишту и боравишту грађана, текст је потребно допунити:

„Међутим, због недоследне примене одредаба о пријави пребивалишта на адреси ЦСР, знатан број грађана и даље не успева да пријави пребивалиште.“

Изјашњење: Према информацијама добијеним од Министарства унутрашњих послова, од ступања на снагу Правилника о обрасцу пријаве пребивалишта на адреси установе, односно центра за социјални рад до дана 15.03.2024. године, Министарство унутрашњих послова је за 4.898 лица, међу којима је већина припадника ромске полулације, који живе у неформалним насељима, решењем утврдило пребивалиште на адреси надлежних Центара за социјални рад, након чега су истима издата и лична документа. У вези са коментаром који се огледа у томе да поједини општински центри за социјални рад више не дају сагласности за пријаву пребивалишта на њиховој адреси, истичемо да одредбама Закона о пребивалишту и боравишту грађана, као ни Правилником о поступку пријављивања и одјављивања пребивалишта и боравишта грађана, пријављивању привременог боравка у иностранству и повратка из иностранства, пасивизирања пребивалишта и боравишта, обрасцима и начину вођења евиденције, није предвиђено да надлежни центри за социјални рад дају сагласност за утврђивање пребивалишта грађана на адреси истих, већ да само потписују и оверавају образац пријаве који је прописан Правилником о обрасцу пријаве пребивалишта на адреси установе, односно центра за социјални рад, који је обавезан у поступку пријаве адресе пребивалишта, те се без истог и не може извршити пријава. Наведено је заступљено и у одлуци Уставног суда Републике Србије број Уж-640/2019 од 24.02.2022. године. На основу наведеног, **нема основа да се предлог прихвати.**

Коментар 7: примедба у појединости која гласи:

У делу: 2.2. Национални плански и правни оквир, на стр. 10, у пасусу у коме се говори о Закону о бесплатној правној помоћи, текст је потребно допунити:

„Како су у првим годинама примене Закона уочени извесни проблеми у његовој примени, потребно је обезбедити то да се свим особама које имају право на бесплатну правну помоћ омогући једноставно остваривање тог прва у свим општинама и градовима“

Изјашњење: Препознајући проблеме у остваривању бесплатне правне помоћи и њене важности за остваривање права интерно расељених лица, у делу Предлога стратегије **Преостале потребе**, препозната је потреба обезбеђивања бесплатне правне помоћи и најављен наставак пројекта бесплатне правне помоћи финансираног из ИПА фондова. Такође је један од показатеља исхода Посебног циља 3 дефинисан као Број ИРЛ корисника бесплатне правне помоћи. На основу наведеног сматрамо да је предложено већ садржано у Предлогу стратегије у обиму који се односи на проблеме ИРЛ, те **нема основа да се предлог прихвати.**

Коментар 8: примедба у појединости која гласи:

У делу: 3.3.1. Ситуација и потреба у месту расељења; Документација и статусна питања на стр. 26, након пасуса у коме се говори о Закону о ванпарничном поступку, текст је потребно допунити:

„Међутим, Закључак Грађанског одељења Врховног касационог суда (ВКС) о надлежности ванпарничног суда у поступку уписа у матичну књигу рођених од 3. 7. 2020. године, негира могућност вођења ванпарничног поступка за утврђивања времена и места рођења у случајевима када није могуће извршити обнову уписа у управном поступку, као и за лица која су уписана у матичне књиге рођених тзв. Р. Косово. Примена ових ставова ВКС у пракси један број интерно расељених лица са Косова доводи у ситуацију да не могу да се упишу у МКР“

Изјашњење: У текст Предлога стратегије, у делу: 3.3.1. Ситуација и потреба у месту расељења; Документација и статусна питања на стр. 26, пасуса у коме се говори о Закону о ванпарничном поступку, текст је допуњен навођењем наведеног Закључка Грађанског одељења Врховног касационог суда као релевантног акта за поступање у овој материји, без његовог тумачења. Сходно наведеном, **коментар је делимично уважен.**

Коментар 9: примедба у појединости која гласи:

У делу: 3.3.1. Ситуација и потреба у месту расељења; Документација и статусна питања на стр. 27, реченицу: „У односу на процену потреба интерно расељених лица из 2011. године, која је показала да личну карту или извод из матичне књиге рођених не поседује 8% расељених лица, данас је ситуација знатно другачија, тако да је проблем правно невидљивих лица скоро у потпуности решен“, треба изменити тако да гласи:

„У односу на процену потреба интерно расељених лица из 2011. године, која је показала да личну карту или извод из матичне књиге рођених не поседује 8% расељених лица, данас је ситуација знатно другачија, тако да је проблем правно невидљивих лица у великој мери решен.“

У истом делу, на истој страни, реченицу: „С обзиром на то да је ризику од апатридије највише изложена ромска популација активности које је Министарство државне управе и локалне самоуправе заједно са Заштитником грађана и Високим комесаријатом Уједињених нација за избеглице – Представништво у Србији од 2012. године предузело на решавању случајева правне невидљивости довеле су до тога да се данас случајеви да неко лице није уписано у матичну књигу рођених јављају као изузетак“ треба изменити тако да гласи:

„С обзиром на то да је ризику од апатридије највише изложена ромска популација, активности које је Министарство државне управе и локалне самоуправе заједно са Заштитником грађана и Високим комесаријатом Уједињених нација за избеглице – Представништво у Србији од 2012. године предузело на решавању случајева правне невидљивости довеле су до тога да се данас случајеви да неко лице није уписано у матичну књигу рођених јављају знатно ређе.“

У истом делу, на истој страни, треба брисати реченицу: “Према последњем истраживању (истраживање УНХЦР из новембра 2020. године) процена је да 253 особе нису уписане у матичну књигу рођених.”

Изјашњење: Наведени подаци су неспорни и јавно објављени на интернет страницама надлежних органа, УНХЦР-а, те сходно томе **нема основа да се предлог прихвати.**

Коментар 10: примедба у појединости која гласи:

У делу: 3.3.1. Ситуација и потребе у месту расељења; Документација и статусна питања на стр. 28, након пасуса у којем се говори о пријави пребивалишта, текст је потребо допунити:

„Иако су ова законска решења великом броју грађана омогућила да остваре право на пријаву пребивалишта, због недоследне примене Закона у пракси немали број грађана и даље не успева да пријави пребивалиште, прибави личну карту и оствари друга права.“

Изјашњење: Према информацијама Министарства унтрашњих послова, пријаву пребивалишта на основу наведених законских решења извршило је 4.898 лица. Како нема егзактног податка колико лица није могло да оствари ово право, **нема основа да се предлог прихвати.**

Коментар 11: примедба у појединости која гласи:

У делу: 3.3.1. Ситуација и потреба у месту расељења; Социјална заштита, на стр. 29, након пасуса у којем се говори о бесплатној правној помоћи, текст је потребо допунити:

„Ипак, у пракси је уочено то да делотворно пружање бесплатне правне помоћи још увек није успостављено у свим општинама и градовима, као и то да већи број грађана услед недоследне примене Закона остаје без пружене правне помоћи. Поред тога, Закон не обезбеђује остваривања права на бесплатну правну помоћ особама које немају личне документе а треба да спроведу друге поступке који имају за циљ упис у матичне књиге, стицање држављанства и пријаву пребивалишта“

Изјашњење: Препознајући проблеме у остваривању бесплатне правне помоћи и њене важности за остваривање права интерно расељених лица, у делу Предлога стратегије **Преостале потребе**, препозната је потреба обезбеђивања бесплатне правне помоћи и најављен наставак пројекта бесплатне правне помоћи финансираног из ИПА фондова. Такође је један од показатеља исхода Посебног циља 3 дефинисан као Број ИРЛ корисника бесплатне правне помоћи. На основу наведеног сматрамо да је предложено већ садржано у Предлогу стратегије у обиму који се односи на проблеме ИРЛ, те **нема основа да се предлог прихвати.**

Коментар 12: примедба у појединости која гласи:

У делу: V. ДЕФИНИСАЊЕ ЦИЉЕВА, Посебни циљ 3. Унапређен приступ правима, услугама и ресурсима интерно расељеним лицима у местима расељења, на стр. 45 , потребно је додати нове показатеље исхода:

„Показатељ исхода 5: Број ИРЛ који су накнадно уписани у матичну књигу рођених.

Показатељ исхода 6: Број ИРЛ којима је пријављено пребивалиште у складу са чл. 11, ст. 2 Закона о пребивалишту и боравишту грађана“

Изјашњење: У показатеље резултата у оквиру мере 3.5 уведени је нови показатељ резултата 3.5.2: Број ИРЛ накнадно уписаних у МКР у току године како би се пратило остваривање права и превенција апатридије међу ИРЛ. Сходно наведеном, **коментар је делимично уважен.**

Коментар 13: примедба у појединости која гласи:

У делу: VI. МЕРЕ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ЦИЉЕВА И АНАЛИЗА ЊИХОВИХ ЕФЕКТАТА; Мера 3.5 Специфичне потребе ИРЛ Рома се узимају у обзир приликом планирања и спровођења програм. на стр. 54, након првог пасуса у коме се говори о приступу личним документима, текст треба допунити:

„Стога је неопходно омогућити сваком детету упис у матичну књигу рођених одмах након рођења, укључујући и децу чији родитељи немају личне документе, па је у том циљу потребно изменити одредбе подзаконских аката које спречавају благовремени упис. Такође је потребно обезбедити доследно и законито спровођење ванпарничних поступака за утврђивање времена и места рођења, како би се особама пореклом са Косова и Метохије осигурала могућност да се упишу у матичну књигу рођених. У том циљу, потребно је покренути иницијативу за стављање ван снаге Закључка Грађанског одељења Врховног касационог суда о надлежности ванпарничног суда у поступку уписа у матичну књигу рођених. Ради обезбеђивања несметаног приступа бесплатној правној помоћи свим угроженим грађанима, потребно је успоставити ефикасан, функционалан и лако доступан систем за бесплатну правну помоћ, па је у том циљу неопходно да у свим општинама постоје оперативне

службе за бесплатну правну помоћ, које доследно примењују Закон о бесплатној правној помоћи. У том циљу, потребно је организовати обуке за запослене у службама за бесплатну правну помоћ и спровести информативне кампање, како на нивоу државе, тако и на нивоу локалних самоуправа, како би се интерно расељена лица и особе у ризику од апатридије упознала са могућношћу да добију бесплатну правну помоћ и начином на који то могу да учине. Потребно је изменити Закон о бесплатној правној помоћи тако да се међу кориснике који не морају да доказују свој материјални положај уврсте сви грађани којима је потребна помоћ у поступцима који имају за циљ приступ личним документима.“

Изјашњење: У Републици Србији су створени сви предуслови да свако дете одмах након рођења буде уписано у матичну књигу рођених, а процедура примене законских решења у случају када мајка не поседује лични документ је детаљно описана у Инструкцији за поступање у случајевима рођења детета чија мајка нема лична документа – која донета од стране четири министра у децембру 2020. године. Предлогом стратегије је предвиђено обезбеђивање бесплатне правне помоћи за ИРЛ. Предложене активности, а опис мере 3.2 је допуњен укључивањем додатних активности у виду пружања информација о могућој правној помоћи. Сходно наведеном, **коментар је делимично уважен.**